

ASPECTE METODOLOGICE PRIVIND ESTIMAREA EFICIENȚEI ECONOMICE A MIJLOACELOR DE PRODUCȚIE ÎN ÎNTREPRINDERILE AGRICOLE

Natalia TCACI, Virginia COJOCARU

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt abordate aspecte metodologice ale estimării eficienței economice a mijloacelor de producție în întreprinderile agricole. Se precizează noțiunile: efect economic, efort, eficiență economică. Se propune sistemul de indicatori pentru estimarea eficienței economice a mijloacelor de producție, ținându-se cont de particularitățile ramurale ale agriculturii, la fel și o metodă de calcul al efectului economic vizând rotația activelor curente.

Cuvinte-cheie: *eficiență economică, mijloace de producție, întreprinderi agricole, randament, recuperabilitate, rentabilitate.*

METHODOLOGICAL ASPECTS REGARDING TO ECONOMICAL EFFICIENCY ESTIMATION OF PRODUCTION ASSETS IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

In this article is approached methodological aspects regarding to economical efficiency estimation of agricultural production assets. Authors have specified the system of indicators to determine economical efficiency of production assets in agricultural firms. Randament and profitability of production assets formulas was changed basing on agricultural branch peculiarities. Also is proposed formulas of gross profit and sale income under influence of the return on current assets.

Keywords: *economical efficiency, production assets, agricultural firms, productivity, return, profitability.*

Aspectele metodologice ale eficienței economice impun necesitatea delimitării noțiunilor de efect, efort și eficiență economică. O importanță primordială, în acest context, revine determinării efectului economic, fără de care este imposibilă aprecierea eficienței economice a mijloacelor de producție.

Efectul economic reflectă mărimea aceluși rezultat, pentru a cărui obținere are loc procesul de producție și se efectuează investițiile respective.

Dat fiind faptul că efectul este mărimea absolută a rezultatului activității economice, el poate fi caracterizat prin diferiți indicatori naturali și valorici.

Majoritatea savanților autohtoni și de peste hotare prin efect subînțeleg sporirea volumului producției fabricate, economia consumurilor de materiale, creșterea productivității muncii, sporul de producție în urma aplicării îngrășămintelor (sau irigației) etc. Însă, ținem să menționăm că referitor la noțiunea de efect există o gamă largă de opinii. Astfel, V. Balîcov [9, p.58], I. Căpanu și C. Anghelache [3, p.66] consideră că noțiunea de efect poate fi examinată sub mai multe aspecte: efect economic, efect util, efect de antrenare.

Efectul economic reprezintă rezultatele economice (materiale, bănești și sociale) obținute la nivel micro-, macro- și mondoeconomic. În opinia autorilor, componentele efectului economic se caracterizează prin următoarele forme:

- efectele globale brute (produsul global, produsul social total, produsul național brut) reflectă ansamblul activității desfășurate de toți agenții economici, cuprinzând toate bunurile materiale și serviciile prestate;
- efectele finale (produsul final) caracterizează valoarea bunurilor materiale și a serviciilor acordate în interiorul unei țări destinate consumului final;
- efecte nou-create (venitul național) reprezintă valoarea nou-creată care se adaugă la valoarea materialelor și serviciilor consumate;
- efecte nete (profitul) oglindesc acea parte a efectelor economice globale care rămâne după scăderea consumurilor de producție, a cheltuielilor și a impozitelor.

Efectul util este un rezultat al efortului depus la nivel micro- și macroeconomic. El poate fi valoric – valoarea producției obținute, acumulările bănești, etc.; material – valorile de întrebuințare realizate cantitativ, calitativ și structural; social – îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai ale populației.

Termenul „efect de antrenare” este des întâlnit în literatura economică și se definește ca un raport de conexiune format între două sau mai multe fenomene. Efectul de antrenare poate fi simplu sau propagat: simplu – când conexiunile apar în relațiile directe dintre două elemente; propagat – când conexiunile sunt

rezultatul multiplelor legături ce apar între fenomenele și procesele economice sub forma unui lanț. Efectul de antrenare propagat în economie este rezultatul interdependențelor între factori de producție și efectele obținute.

E cunoscut faptul că în economia de piață scopul oricărui agent economic este obținerea unui profit mai mare în raport cu resursele utilizate. Din aceste considerente, în cele mai dese cazuri prin efect economic se subînțelege profitul obținut.

Autorii V.Balîcov [9, p.93] și I.Bleankman [10, p.86] consideră că efectul este rezultatul muncii, bilanțul producerii oricărui agent economic. La nivel de întreprindere agricolă efectul poate fi exprimat prin valoarea producției agricole globale, venitul global, producția marfă, profitul.

Sușinem această opinie și ținem să precizăm că în calitate de indicatori de rezultate ar fi binevenit de utilizat, de rând cu valoarea producției agricole globale și veniturile din vânzări, profitul brut, profitul perioadei de gestiune până la impozitare și profitul net.

Însă, de unul singur efectul nu reflectă complet raționalitatea activității economice, adică e necesară comparația dintre efect și efort.

Eficiența economică exprimă raportul dintre efectul obținut și efortul depus și caracterizează câte unități de efect se obțin la o unitate de efort.

Deci, efectul economic este o mărime absolută, pe când eficiența economică reprezintă o mărime relativă.

Dacă în privința noțiunii de efect am prezentat diferite opinii, apoi privitor la noțiunea de efort practic nu există divergențe. În literatura economică efortul este definit ca valoarea resurselor consumate și utilizate (pământ, mijloace fixe, resurse de muncă și materiale) pentru obținerea rezultatelor (efectelor).

În baza celor menționate, vom expune propria viziune referitor la conținutul noțiunilor de efect și efort. Astfel, efectul reprezintă rezultatele obținute de unitatea economică în decursul unei perioade. Considerăm că indicatorii care exprimă rezultatele obținute la nivelul unităților agricole sunt: valoarea producției agricole globale în prețuri comparabile, veniturile din vânzări, profitul brut, profitul perioadei de gestiune până la impozitare, profitul net. Indicatorii, care reflectă eforturile, sintetic pot fi exprimați prin valoarea resurselor utilizate și consumate, iar parțial – prin valoarea medie a mijloacelor fixe productive și prin valoarea materialelor consumate.

Eficiența economică, ca expresie a valorificării resurselor, poate fi concepută sub două forme:

- ✓ parțială – în cazul când se referă numai la o categorie de resurse, de aceea ea este expresia randamentului unui factor de producție (de exemplu, randamentul mijloacelor fixe productive, randamentul resurselor materiale);
- ✓ globală – exprimă eficiența tuturor mijloacelor de producție implicate în obținerea unui efect util [7, p.162].

Măsurarea și analiza economică a eficienței utilizării mijloacelor de producție necesită selectarea unor indicatori care să exprime eficiența folosirii mijloacelor fixe și a mijloacelor circulante.

Pornind de la însușirea unui bun sau serviciu de a fi productiv, în literatura economică a apărut termenul de productivitate ca indicator de eficiență. Astfel, productivitatea capitalului ca expresie a venitului național pe unitate de capital a fost elaborată de E.Domar. Puțin mai târziu, în 1947, Roy F. Harod a definit pentru prima dată coeficientul capitalului. În opinia autorului, coeficientul mediu al capitalului reprezintă raportul dintre capitalul în funcțiune și venitul unei perioade [1, p.263].

În literatura economică coeficientul capitalului se determină în mai multe variante:

1. Coeficientul mediu al capitalului (C_k) exprimă raportul dintre valoarea capitalului (K) utilizat (fix și circulant) și valoarea producției obținute (Q) conform formulei:

$$C_k = \frac{K}{Q} \quad (1)$$

2. Coeficientul marginal al capitalului (C_{km}) ca raport dintre creșterea capitalului și creșterea producției:

$$C_{km} = \frac{\Delta K}{\Delta Q} \quad (2)$$

Acest indicator are o relevanță mai mare la nivelul ramurilor economice, deoarece relevă evoluția eficienței economice a capitalului.

În același timp, John W. Kendrovisk [15, p.85] înlocuiește termenul de productivitate cu noțiunea de randament al utilizării și combinării factorilor de producție. Autorul determină randamentul ca legătură cantitativă între producția obținută și resursele utilizate. Noțiunea de randament este folosită de John W. Kendrovisk în special pentru mijloacele de muncă (randamentul utilajului) și obiectele muncii.

3. La modul general, randamentul capitalului (E_k) se exprimă după formula:

$$E_k = \frac{Q}{K} \quad (3)$$

Acest indicator reflectă eficiența folosirii capitalului, deoarece exprimă valoarea producției la o unitate de capital.

4. Un alt indicator de eficiență, utilizat în teoria economică, este rentabilitatea capitalului (R_k) exprimată după formula:

$$R_k = \frac{\text{Profit}}{K} \times 100\% \quad (4)$$

În mod analogic se determină eficiența economică a capitalului și în lucrările științifice ale economiștilor renumiți G.M. Keynes și P.Samuelson. Legătura dintre capital și rezultatele activității agentului economic este pusă în evidență de randamentul capitalului. Conform relației efect-efort, randamentul capitalului se prezintă ca productivitatea sau eficiența capitalului și exprimă mărimea efectului ce revine la o unitate de efort depus cu capitalul utilizat. Autorii propun, de asemenea, calculul coeficientului mediu al capitalului și au introdus termenul de productivitate marginală a capitalului.

Productivitatea marginală a capitalului (P_{mk}) reflectă sporirea producției (ΔQ) prin creșterea unei unități suplimentare a capitalului fix și circulant (ΔK) și se determină după relația:

$$P_{mk} = \frac{\Delta Q}{\Delta K} \quad (5)$$

Totodată, conform afirmației lui G.M. Keynes, această formulă se mai numește „randamentul viitor al capitalului” ca raport între sporul de producție și sporul de capital [4, p.159-160].

În literatura economică din Rusia, Ucraina, Kazahstan și din alte țări ex-sovietice prin eficiență economică se subînțelege raportul efectului către consumurile și cheltuielile efectuate pentru obținerea lui. În dependență de nivelul de gestionare a agriculturii, eficiența folosirii mijloacelor de producție se determină: la macronivel – ca raportul dintre venitul național obținut în agricultură și valoarea medie anuală a mijloacelor fixe și a activelor curente; la micronivel – ca raportul dintre valoarea producției agricole globale și valoarea medie anuală a mijloacelor fixe productive și a activelor curente.

Indicatorul cel mai des folosit în cercetările științifice referitor la eficiența folosirii mijloacelor de producție este randamentul, care se determină ca raportul dintre valoarea producției agricole globale către valoarea medie anuală a mijloacelor de producție (capitalului productiv). În multe cazuri, randamentului i se atribuie rolul de indicator principal în determinarea eficienței economice a mijloacelor fixe și a resurselor materiale. Totuși, nu există o opinie unitară vizând conținutul componentelor de bază ale randamentului capitalului (mijloacelor de producție). Randamentul capitalului nu reflectă în sine eficiența economică integrală a folosirii capitalului productiv și acest fapt este determinat de un șir de circumstanțe. Cele mai importante dintre ele, după părerea profesorului I.Doroș [11, p.63], sunt următoarele:

- la formarea volumului de produse în agricultură participă, în afară de capitalul fix și cel circulant, pământul și munca vie. Însă, calitatea și nivelul de folosire a pământului, precum și calitatea și cantitatea muncii vii consumate în procesul de producție, nu se reflectă în randamentul capitalului sau se reflectă în mod indirect. Din aceste considerente, randamentul capitalului poate fi folosit numai în cazul când toate condițiile economice de producție (cu excepția înzestrării cu capital) sunt aproximativ similare;

- indicatorul de randament nu exprimă calitatea producției fabricate, la fel și componența capitalului fix și a celui circulant;

- majorarea gradului de înzestrare a întreprinderii cu capital are ca scop nu doar sporirea volumului producției, dar și crearea premiselor pentru majorarea productivității muncii și reducerea costului producției. Aceste rezultate economice, care pot apărea în urma creșterii nivelului de înzestrare cu capital, nu se iau în considerație la calcularea randamentului mijloacelor fixe, cu toate că creșterea gradului de înzestrare tehnică servește ca premisă pentru sporirea productivității muncii și îmbunătățirea condițiilor de muncă.

La calcularea randamentului capitalului ne se ia în considerație și valoarea de consum a producției, care își găsește oglindirea, într-o formă sau alta, în prețurile curente.

Este necesar de subliniat că referitor la determinarea randamentului s-au format diferite păreri. A.Pronin și M.Terentiev (14, p.7-11) au propus calculul randamentului capitalului ca raport dintre producția globală, obținută în toată durata de funcționare a capitalului, către valoarea capitalului fix. Această propunere a provocat discuții în rândul economiștilor. Vorbind despre întemeierea economică a propunerii lui A.Pronin și

M.Terentiev, profesorul I.Doroș subliniază că în practica analizei economice eficiența folosirii mijloacelor de producție se determină, de regulă, după rezultatele obținute pe parcursul anului, deoarece randamentul capitalului, calculat pe întreaga perioadă de funcționare, va fi imposibil de comparat cu indicatorii folosirii pământului, a forței de muncă și a altor resurse. În acest context I.Doroș propune de a introduce coeficientul de funcționare a tuturor elementelor componente ale capitalului fix la nivel de întreprindere agricolă. Valoarea acestui coeficient poate fi determinată ca raportul dintre termenul de folosire a mijlocului fix respectiv către termenul mediu de folosire a capitalului fix total.

Majoritatea opiniilor vizând estimarea eficienței capitalului iau în vizor, cu precădere, capitalul fix, deoarece evoluția cantitativă, structurală și calitativă a acestuia va influența în mare măsură dezvoltarea economică. Prin urmare, revoluția tehnico-științifică accentuează diferențierea structurii capitalului fix pe categorii de bunuri: capital în profil ramural, teritorial, la nivelul unităților economice etc., manifestându-se astfel plurarismul tehnologic cu efecte semnificative în activitatea de producție și în randamentul factorilor acesteia.

Unii economiști determină randamentul utilizării mijloacelor fixe după valoarea rămasă. În ce ne privește, considerăm această metodă de calcul nejustificată, deoarece valoarea rămasă scade din an în an pe măsura uzurii mijlocului fix și, ca rezultat, va condiționa o majorare neîntemeiată a randamentului chiar și în cazul reducerii producției agricole globale.

Este indiscutabil faptul că randamentul mijloacelor fixe reprezintă un indicator sintetic de eficiență. El oferă posibilitatea de a deduce în ce caz folosirea mijloacelor de muncă asigură randamente înalte sub formă de producție finită, venituri sau profit. Concomitent, mijloacele fixe sunt destinate nu doar pentru sporirea volumului de producție, dar și pentru sporirea productivității muncii. Însă, în calculul tradițional al randamentului mijloacelor fixe productive nu se ia în considerație influența acestora la creșterea productivității muncii. După părerea noastră, actualmente este dificil de apreciat majorarea productivității muncii pe seama mijloacelor fixe, fiindcă majoritatea întreprinderilor agricole nu dispun de mașini și utilaje ce ar permite mecanizarea lucrărilor agricole. Ținem să menționăm că până în anii 90 agricultura în republică s-a dezvoltat datorită faptului că ponderea mijloacelor de mecanizare în structura mijloacelor fixe de producție alcătuia mai mult de 25%.

Până în prezent nu există o părere unitară a savanților referitor la numitorul formulei randamentului mijloacelor de producție. Unii consideră oportună aplicarea valorii totale a mijloacelor fixe productive și circulante, iar alții – a valorii medii anuale a mijloacelor de producție și a fondului de retribuție, precum și a sumei totale a consumurilor de producție.

Considerăm aceste puncte de vedere neîntemeiate, deoarece la determinarea eficienței utilizării mijloacelor de producție este oportună raportarea efectului obținut către valoarea medie a mijloacelor fixe productive și a activelor circulante, dar în nici un caz la suma consumurilor materiale și a uzurii calculate.

Economiștii S.Perepecin și V.Teplov [13, p.74] propun de a folosi valoarea medie anuală a capitalului de producție și suma fondului de retribuție a personalului.

A.A. Abașin propune calculul randamentului mijloacelor de producție (Emp) după formula [8, p.17]:

$$Emp = \frac{PG}{Cp + En \times MF}, \quad (6)$$

unde: PG – valoarea producției agricole globale;

Cp – consumuri de producție;

En – coeficientul normativ al eficienței investițiilor (0,12);

MF – valoarea medie anuală a mijloacelor fixe productive.

Însă, calculul după formula (6) nu este argumentat, deoarece la numitor se dublează suma uzurii mijloacelor fixe, care face parte atât din consumurile de producție, cât și din valoarea capitalului fix de producție.

Evident este faptul că rezultatele finale ale activității de producție sunt determinate de funcționarea comună a tuturor resurselor de producție: a mijloacelor fixe și circulante de producție, a resurselor de muncă, precum și a fondului funciar. Din aceste considerente, ar fi corect de a raporta valoarea producției agricole globale către valoarea totală a resurselor de producție folosite. Totodată, trebuie să conștientizăm că contribuția resurselor în formarea rezultatelor finale ale activității întreprinderilor agricole este diferită.

În această ordine de idei, suntem de acord cu opinia economiștilor agrarieni V.Mogoreanu și M.Osmatescu, care consideră că pentru aprecierea multilaterală a eficienței mijloacelor de producție este necesară aplicarea unui sistem de indicatori ce include:

1. Randamentul mijloacelor de producție (RaMp) în baza formulei:

$$\text{RaMp} = \frac{PG}{Mfp + Mci} \quad (7)$$

unde: PG – valoarea producției agricole globale;
Mfp – valoarea mijloacelor fixe productive;
Mci – valoarea mijloacelor circulante.

Ca indicator de eficiență a folosirii capitalului fix M.Osmatescu consideră mărimea venitului global ce revine la un leu de mijloace fixe [5, p.60].

2. Capacitatea capitalului de producție (Ccp) reprezintă expresia inversă a randamentului și se calculează după formula:

$$\text{Ccp} = \frac{Mfp + Mci}{PG} \quad (8)$$

3. Rentabilitatea capitalului (norma beneficiului) exprimă eficiența producerii și posibilitățile reproducerii lărgite:

$$\text{Nb} = \frac{B}{Mfp + Mci} \times 100\% \quad (9)$$

unde B – profitul din activitatea economico-financiară.

O parte din autori (I.Adumitrescu, E.Niculescu, C.Anghelachi, I.Capanu, A.Tobă, A.Malai și alții) consideră oportună determinarea eficienței economice separate a mijloacelor fixe productive și a activelor circulante, argumentând astfel o precizie mai înaltă a valorilor de randament. Acești autori propun, paralel cu randamentul, aplicarea indicatorilor de rotație a mijloacelor fixe și a activelor circulante.

Analizând opiniile savanților vizavi de aspectele metodologice ale eficienței mijloacelor de producție, ne vom exprima propria viziune. Așadar, susținem punctele de vedere ale economiștilor care consideră oportună aplicarea unui sistem de indicatori ce asigură o caracteristică amplă și multilaterală a folosirii mijloacelor de producție.

Dat fiind faptul că în procesul de producție mijloacele fixe nu funcționează separat, ci împreună cu obiectele muncii (semințe, îngrășăminte, furaje, produse petroliere etc.), considerăm oportună determinarea eficienței economice complexe, precum și parțiale a mijloacelor de producție. În acest context, propunem sistemul de indicatori pentru estimarea eficienței economice a mijloacelor de producție care constă din trei grupe. Prima grupă va include indicatorii eficienței economice complexe (globale):

1.1. Randamentul mijloacelor de producție (Emp) exprimă valoarea producției agricole globale la fiecare leu de mijloace fixe productive și a resurselor materiale antrenate în producția agricolă:

$$\text{Emp} = \frac{VPG}{MF + SMM} \quad (10)$$

unde: VPG – valoarea producției agricole globale în prețuri comparabile;

SMM – valoarea medie anuală a stocurilor de mărfuri și materiale.

1.2. Recuperabilitatea mijloacelor de producție reflectă mărimea veniturilor din vânzări la fiecare leu de mijloace fixe productive agricole și active curente:

$$\text{Omp} = \frac{VV}{MF + AC} \quad (11)$$

unde **AC** – valoarea medie a activelor curente.

1.3. Durata medie de rotație a mijloacelor de producție caracterizează perioada de timp în care veniturile din vânzări au reînnoit mijloacele de producție:

$$\text{DMP} = \frac{MF + AC}{VV} \times 360 \quad (12)$$

1.4. Rentabilitatea mijloacelor de producție exprimă câți bani ai profitului net generează fiecare leu investit în mijloacele de producție:

$$\text{Rmp} = \frac{Pn}{MF + AC} \times 100\% \quad (13)$$

unde Pn – profitul net.

În opinia noastră, la numitorul formulei (10) nu se va indica valoarea medie a activelor curente totale, ci doar a stocurilor de mărfuri și materiale. Aceasta se explică prin faptul că la obținerea producției agricole

globale participă nemijlocit nu toate activele curente, dar numai acea parte care se reflectă în valoarea materialelor consumate. Referitor la formulele (11)-(13), ținem să argumentăm necesitatea includerii valorii medii a activelor curente totale, deoarece veniturile din vânzări sunt necesare nu doar pentru reînnoirea stocurilor de mărfuri și materiale, dar și pentru producerea și comercializarea produselor finite, precum și pentru încasarea creanțelor.

Caracterul multilateral al eficienței economice presupune estimarea eficienței componentelor mijloacelor de producție, adică a mijloacelor fixe productive cu destinație agricolă și a activelor curente.

A doua grupă de indicatori este o componentă a eficienței economice parțiale; exprimă eficiența utilizării mijloacelor fixe productive și include:

2.1. Randamentul mijloacelor fixe productive cu destinație agricolă (rmf) reflectă valoarea producției agricole globale ce revine la un leu de mijloace fixe productive cu destinație agricolă:

$$\text{rmf} = \frac{\text{VFG}}{\text{MF}} \quad (14)$$

2.2. Capacitatea mijloacelor fixe productive cu destinație agricolă (Cmf) reflectă câte unități valorice de mijloace fixe sunt necesare pentru obținerea unui leu de producție agricolă globală:

$$\text{Cmf} = \frac{\text{MF}}{\text{VFG}} \quad (15)$$

2.3. Coeficientul exploatării mijloacelor fixe productive cu destinație agricolă (Omf) caracterizează câți bani în veniturile din vânzări generează fiecare leu de mijloace fixe productive de care dispune întreprinderea agricolă:

$$\text{Omf} = \frac{\text{VF}}{\text{MF}} \quad (16)$$

2.4. Durata de rotație a mijloacelor fixe productive exprimă în câte zile are loc o rotație a mijloacelor fixe:

$$\text{Dmf} = \frac{\text{MF}}{\text{VF}} \times 360 \quad (17)$$

2.5. Rentabilitatea mijloacelor fixe productive cu destinație agricolă reflectă eficiența utilizării mijloacelor fixe productive sau cât profit obține întreprinderea la fiecare leu de mijloace fixe productive:

$$\text{Rmf} = \frac{\text{Rop} (\text{Pn})}{\text{MF}} \times 100\% , \quad (18)$$

unde Rop – profitul (pierderea) din activitatea operațională.

Eficiența economică parțială reflectă și eficiența cu care sunt utilizate activele curente ale întreprinderilor agricole. În acest context, considerăm că a treia grupă de indicatori trebuie să includă:

3.1. Randamentul resurselor materiale consumate (rm) exprimă valoarea producției agricole globale la fiecare leu de materiale consumate:

$$\text{rm} = \frac{\text{VFG}}{\text{CM}} , \quad (19)$$

unde CM – valoarea materialelor consumate.

3.2. Consumul specific de materiale consumate (Csm) reflectă câți bani de materiale consumate revin la fiecare leu de producție agricolă globală:

$$\text{Csm} = \frac{\text{CM}}{\text{VFG}} \times 100 \text{ bani} \quad (20)$$

3.3. Numărul de rotații ale activelor curente totale caracterizează eficiența utilizării activelor curente din punctul de vedere al capacității întreprinderii de a genera venituri din vânzări:

$$\text{OAC} = \frac{\text{VF}}{\text{AE}} \quad (21)$$

De rând cu determinarea numărului de rotații ale activelor curente totale, considerăm oportun calculul acestui indicator pe elemente componente:

3.3.1. numărul de rotații ale stocurilor de mărfuri și materiale ca raportul dintre costul vânzărilor și valoarea medie a stocurilor de mărfuri și materiale.

$$\text{Csmm} = \frac{\text{CM}}{\text{SMVM}} ; \quad (22)$$

3.3.2. numărul de rotații ale creanțelor și ale mijloacelor bănești aparține conform formulei:

$$\text{OCTS (MB)} = \frac{VV}{\text{CTS (MB)}} \quad (23)$$

4. Durata de rotație a activelor curente totale exprimă perioada de timp a unei rotații în zile a activelor curente:

$$\text{DAC} = \frac{\overline{AC} \times 360}{VV} \quad (24)$$

Cu cât mai scurtă este durata de rotație, cu atât mai eficient întreprinderea utilizează activele curente în toate fazele de circulație.

Durata de rotație a activelor curente totale poate fi divizată după elementele respective: stocurile de mărfuri și materiale, produse finite, producție în curs de execuție, creanțe pe termen scurt, mijloace bănești, alte active curente.

Aprecierea poate fi aprofundată după următorii indicatori particulari ai duratei de rotație:

4.1. Durata de rotație a stocurilor de mărfuri și materiale (Dsmm):

$$\text{Dsmm} = \frac{\overline{SM} \times 360}{CV} \quad (25)$$

4.2. Durata de rotație a produselor finite (Dpf):

$$\text{Dpf} = \frac{\overline{PF} \times 360}{CV} \quad (26)$$

4.3. Durata de rotație a producției în curs de execuție (DPE):

$$\text{DPE} = \frac{\overline{PE} \times 360}{\text{CPF}} \quad (27)$$

4.4. Durata de rotație a creanțelor pe termen scurt și a mijloacelor bănești:

$$\text{DCTS (MB)} = \frac{\text{CTS (MB)} \times 360}{VV} \quad (28)$$

5. În opinia noastră, principalul indicator ce caracterizează efectul economic al rotației activelor curente ale resurselor materiale și financiare poate fi calculat după formula:

$$\Delta E = \frac{VV_1}{T} \times (D_{AC(1)} - D_{AC(0)}), \quad (29)$$

unde T – numărul de zile în perioada respectivă (trimestru – 90; semestru – 180; an – 360).

În cazul accelerării rotației activelor curente parametrul E va avea semnul minus, ceea ce se manifestă ca efect direct în relaxarea financiară a activelor. În cazul încetirii rotației activelor va avea loc presiunea financiară degajată din creșterea gradului de imobilizare a resurselor, adică atragerea suplimentară a activelor curente în circuitul economic.

Efectul economic (relaxarea financiară), ca rezultat al accelerării rotației activelor, poate fi exprimat atât de creșterea veniturilor din vânzări, cât și a profitului brut (sau a profitului net). Astfel, autorii propun determinarea influenței rotației activelor curente la modificarea veniturilor din vânzări și a profitului brut prin aplicarea următoarelor formule de calcul:

$$\Delta VV_{\overline{AC}} = \overline{AC}_1 \times \left[\frac{VV}{\overline{AC}}(1) - \frac{VV}{\overline{AC}}(0) \right] \quad (30)$$

$$\Delta PB_{\overline{AC}} = \frac{PB}{VV}(1) \times \overline{AC}_1 \times \left[\frac{VV}{\overline{AC}}(1) - \frac{VV}{\overline{AC}}(0) \right], \quad (31)$$

unde $\frac{PB}{VV}$ – profitabilitatea veniturilor din vânzări.

În rezultatul investigațiilor, putem deduce că sistemul de indicatori precizat de noi pentru estimarea eficienței economice a mijloacelor de producție este format din trei grupe:

- indicatorii eficienței economice complexe (globale);
- indicatorii eficienței economice a utilizării mijloacelor fixe productive cu destinație agricolă (formulele (14)-(18));
- indicatorii eficienței utilizării activelor curente (formulele (19)-(29)).

Acești indicatori se află într-o strânsă legătură, astfel încât creșterea randamentului mijloacelor de producție va determina accelerarea rotației activelor, majorarea profitului și a ratei rentabilității.

De rând cu metodologia tradițională existentă, propunem:

- aplicarea sistemului de indicatori pentru estimarea eficienței economice complexe (formulele (10)-(13));
- formula de calcul al efectului economic vizând rotația activelor curente (formula (29));
- determinarea sumei veniturilor din vânzări și a profitului brut sub influența modificării rotației activelor curente (formulele (30) și (31)).

Referințe:

1. Adumitresei I., Niculescu E. Economie politică. Teorie și politică economică pentru România. - Iași: Politrom, 1998.
2. Anghelache C. Măsurarea și compararea dezvoltării economice. - București: Editura Economică, 1997.
3. Capanu I., Anghelachi C. Indicatori economici pentru managementul micro- și macroeconomic. - București: Editura Economică, 2000, p.66.
4. Keynes J.M. Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor. - București: Editura Științifică, 1970.
5. Osmatescu M. Economia agrară. Concepții metodologice și metoda aprecierii eficienței economice a resurselor de producție și a producției agricole. - Chișinău, 2000.
6. Samuelson P. Economie politică. - Chișinău: CE USM, 2001.
7. Tobă A., Malai A., Tobă D. Teorie economică generală. - Chișinău, 2001.
8. Абашин А.А. Моделирование воспроизводства основных производственных фондов. - В сборнике научных трудов „Применение экономико-математического моделирования при оптимизации управления в сельском хозяйстве”. - Горький, 1987, с.16-20.
9. Балыков В.Е. Эффективность использования основных фондов и капитальных вложений в сельском хозяйстве. - Ленинград: Агропромиздат, 1988, с.58.
10. Блянкман Я.М. Эффективность использования основных фондов в сельском хозяйстве. - Москва: Экономика, 1981.
11. Дорош И.И. Экономическая эффективность капитальных вложений и основных фондов в сельском хозяйстве. - Киев: Урожай, 1980.
12. Могоряну В.И. Вопросы повышения эффективности использования производственных фондов в сельском хозяйстве. - В сборнике научных трудов „Формы и методы совершенствования хозяйственного механизма в агропромышленном комплексе Молдавии”. - Кишинев, 1988, с.25-27.
13. Перепечин С.М., Теплов В.П. Совершенствование системы показателей использования производственных фондов. - В кн.: „Экономический механизм хозяйствования в АПК”. - Новосибирск, 1988, с.69-76.
14. Пронин А.Д., Терентьев М.И. Повышать эффективность использования производственных фондов // Экономика сельского хозяйства, 1973, №12, с.7-15.
15. John W. Kendrick Productivity trends in the United States. - Princeton, 1961.

Prezentat la 23.11.2012